

Pátrání v Glogonji dne 10.10.2015

9.8.2016

Úvod

Důvodem, proč jsme uskutečnili cestu do Srbska a navštívili obec Glogonj bylo splnit poslední přání pradědečka mé ženy Jitky Bedřicha Hrocha, vojáka rakousko – uherské armády zemřelého v polním lazaretu na následky zranění, která utrpěl v bitvě o Bělehrad počátkem října roku 1915. Jeho posledním přáním bylo, aby někdo z rodiny navštívil hřbitov, kde byl dne 11.10.1915 pohřben. Přání jsme splnili dne 10.10.2015, přesně sto let ode dne, kdy Bedřich Hroch zemřel.

Cestě do Srbska předcházela leta pátrání – hledání, kde vlastně se tento hřbitov nachází. Na začátku jsme měli v ruce dva důležité písemné dokumenty, a sice dopis nadiktovaný ošetřovatelce v lazaretu, který byl pak poštou doručen vdově do Lažan u Brna a sto let je uchováván jako rodinná památka a pak úmrtní list, který byl dodatečně vystaven československými úřady počátkem 20-tých let 20-tého století.

Dokumenty poskytl základní informace, dopátrat se však místa posledního Bedřichova odpočinku nebylo vůbec snadné. Postup pátrání je zhruba shrnut na stránce, ze které jste se prokliknuli na tento text.

Příběh Bedřicha Hrocha

Bedřich Hroch se narodil roku 1885 do rodiny cihláře Jana Hrocha a jeho manželky Marie rozené Kudlové. Sám se také stal cihlářem a dne 5.7.1914 se oženil s o rok mladší Hermínou rozenou Hrchřovou.

Po vypuknutí první světové války byl dne 27.7.1914 odveden do armády. Podařilo se vypátrat, že hned po odvodu byl se svými kamarády odvezen do Vysokého Mýta, kde se tou dobou nacházel rozsáhlý vojenský útvar. Tam ovšem dlouho nepobyl, po několika dnech byl s rekruty odvezen do tehdy uherského, dnes rumunského města Temešvár, kde absolvoval zhruba roční vojenský výcvik. Na co byli odvedenci v Temešváru cvičeni a jak výcvik probíhal není známo, odpověď by jistě dokázal poskytnout odborník na moderní vojenskou historii. Kdyby se mezi čtenáři tohoto textu našel někdo, kdo by k tomuto mohl něco říci, jeho názor by byl velmi vítán. Zřejmě se ale jednalo o přípravu vojska pro podporu plánovaných vojenských operací na Balkáně, kteréžto boje začaly již na podzim roku 1914. Těchto bojů se však – téměř jistě – Bedřich Hroch a jeho kamarádi ještě neúčastnili. Byli čerstvě odvedeni, patrně tou dobou sotva stačili doputovat do Temešváru. Ofenzíva na srbské frontě roku 1914 rychle skončila naprostým nezdařením pro útočící Rakušany, po následující necelý rok byl v této části Evropy relativní klid.

Koncem léta 1915 se schylovalo k dalším vojenským operacím na Balkáně, byla to doba vystoupení Itálie z Trojspolku. Šlo tehdy o mnoho, na Balkáně například o bagdádskou dráhu, která představovala významnou dopravní a obchodní trasu, navíc byla německou investicí. Do toho další politické okolnosti – bylo zaděláno na strašné krveprolití.

Koncem léta 1915 bylo na severním břehu Dunaje, na severozápad od Bělehradu soustředěno vojsko v počtu zhruba 650000 Rakušanů (a také Čechů, Maďarů a dalších národů) a Němců, na druhém břehu Dunaje stálo zhruba 350000 Srbů, Bulharů a rovněž určitý počet Britů.

Tohoto soustředění vojsk byl – zcela proti své vůli – účasten i náš Bedřich Hroch, jistě ve velikých obavách z toho, co asi nastane při vědomí, že doma má ženu a jedenapůlroční dítě.

Boje roku 1915 na srbské frontě začaly rakousko – německým útokem, překročením Dunaje zhruba ve směru Padinska Skela – Batajnica. Bylo to 6.10.1915. Ještě téhož dne se útočícím vojskům podařilo Dunaj přemostit a zajistit pozice na srbském břehu řeky. Následovalo soustředění vojsk u města Zemun, dnes součásti Bělehradu. Tuto fázi ještě Bedřich Hroch absolvoval bez úhony. To hrozné jej teprve čekalo, a sice na břehu řeky Sávy, kterou musí překročit ten, kdo chce do Bělehradu.

Další útok byl veden právě z onoho Zemunu, při kterém byla srbská armáda vytlačena až k řece Sávě. Zde srbské vojsko patrně čekal trpký konec ve vodách řeky s Rakušany a Němci v zádech.

Sávu ovšem teď musela překonat i útočící vojska, která byla zhruba ve 2-násobné početní převaze, zároveň ovšem ve výrazně horším postavení vzhledem k srbským obráncům rozloženým na vyvýšených hradbách za řekou Sávou.

Nastalo inferno, které vzalo životy bezpočtu nešťastných vojáků, právě zde byl postřelen i Bedřich Hroch. Dle poměrně přesných vojenských záznamů a rovněž dle ústního svědectví jeho přeživších kamarádů byly boje v těchto místech nesmírně kruté, řeku bylo nutno překonat stavbou pontonových mostů při plné palbě střelecky velmi výhodně postavených srbských kulometů a děl. Během chvíle se řeka Sáva přebarvila na rudo krví, po hladině prý odplouvala spousta mrtvých těl.

Raněného Bedřicha Hrocha se podařilo transportovat do relativního bezpečí, musel putovat zpět přes Zemun a Dunaj do vojenského lazaretu. Lazaretů bylo v této oblasti více, zraněný Bedřich Hroch byl určen do péče polní nemocnice Feldspital 6/6 v obci Galagonyas. Lazaret byl vzdálen vzdušnou čarou zhruba 20 km od bojiště.

Povaha Bedřichova zranění byla natolik závažná, že nedávala naději na vyléčení, naopak znamenala jistotu pomalé smrti v nepředstavitelných bolestech. Bedřich Hroch skonal v pozdních večerních hodinách dne 10.10.1915. Před smrtí ještě stačil ošetřující sestře Hedvice Götzové nadiktovat poslední dopis domů, k ženě a dítěti. Dne 11.10.1915 byl pohřben, dle úředních záznamů „*na místním hřbitově v Galagonyás v Uhrách*“.

Co se dělo dál

Dopis byl polní poštou doručen, válka trvala ještě další tři roky a skončila totálním fiaskem všech stran, ztrátami, bolestí a podpisem směnky na válku další, ještě horší, se lhůtou splatnosti 20 let...

Válka změnila mnoho, v oblasti, kde byl Bedřich Hroch pohřben například státní subjektivitu a strukturu jejího obyvatelstva. Za další čtvrtstoletí pak došlo k ještě výraznějším změnám, několikrát k úplné výměně obyvatelstva v podunají, oblast museli opustit Němci a Maďaři katolického vyznání. Tím začalo postupné chátrání tamního katolického hřbitova, nebylo nikoho, kdo by měl vztah k místu, kde spočívali zemřelí předkové původního obyvatelstva, jakož i mrtví vojáci z polního lazaretu 6/6 Galagonyas.

Obec se z mapy Uher ocitla na území jugoslávském a z původního Galagonyas se stala Glogonj.

Po dalších 50 let od konce druhé světové války byl dopis z roku 1915 stále v rodině, nikdo však nevěděl, k jakému místu se prosba zemřelého o návštěvu u hrobu vlastně váže. Nutno říci, že toto vše rozmotat bylo dost složité a nebyť moderních komunikačních prostředků, zdigitalizovaných archivů a sítě Internet, asi bychom odpověď neznali dodnes. Velkou roli sehrála i ochota lidí na svém místě – pracovníků českého ministerstva obrany a zahraničí, rakouského válečného archivu ve Vídni, jakož i hodných lidí v Srbsku. S pravděpodobností blížící se jistotě dnes víme, že **místem posledního spočinutí Bedřicha Hrocha** z Lažan u Brna, narozeného v Šebrově, otce malinké Ludmily, která se

ve 30-tých letech provdala za Emanuela Kazdu a měla dceru Vlastu, matku mé ženy **je katolický hřbitov – католичко гробље – v obci Glogonj v Srbsku**, zhruba na zeměpisných souřadnicích N 44°59.34137', E 20°31.94328'.

Ted' už nezbyvalo, než místo se vším všudy navštívit a poslední Bedřichovo přání splnit. A zrovna to vycházelo na přesně 100 let od data Bedřichova úmrtí !

Na hřbitově v Glogonji

Není nic jednoduššího, než ráno 9.10.2015 vstát, posadit se do auta a vyrazit na Bělehrad. Před tím ještě vzít trochu země z hrobu vdovy Hermíny Hrochové k uložení v Srbsku.

Dne 10.10.2015 jsme pak skutečně stanuli na opuštěném glogonjském katolickém hřbitově. Pocit to byl veliký – 5 let pátrání, 100 let od kruté smrti mladého člověka, jehož poslední přání se právě plní...

Vyjmutí kousku půdy na hřbitově a uložení země z hrobu vdovy Hermíny z hřbitova v Újezdě u Černé Hory.

... a světlo věčné, ať jim svítí.

Mírně překvapující odhalení na glogonjském hřbitově

Ještě jedna důležitá okolnost související s historií glogonjského hřbitova musí být zmíněna. Jde o to, že si na místo svých rodových kořenů vzpomněli potomci původního německého obyvatelstva. V nedávné době se začali věnovat opuštěnému katolickému hřbitovu v Glogonji, který ještě v době před rokem 2011 vypadal takto :

Katolický hřbitov v Glogonji před rokem 2011, pohled od silnice.

Nejprve byla obnovena hřbitovní zídka a pak vykleštěny keře za zdí, kde byla uvolněna plocha, která byla přetvořena na místo připomínky, že zde se kdysi nacházel rozlehlý hřbitov, na kterém jsou pochováni původní obyvatelé této obce. Z celkové plochy hřbitova se jedná o pouze malou část, nicméně výsledný vzhled je velmi pěkný a důstojný.

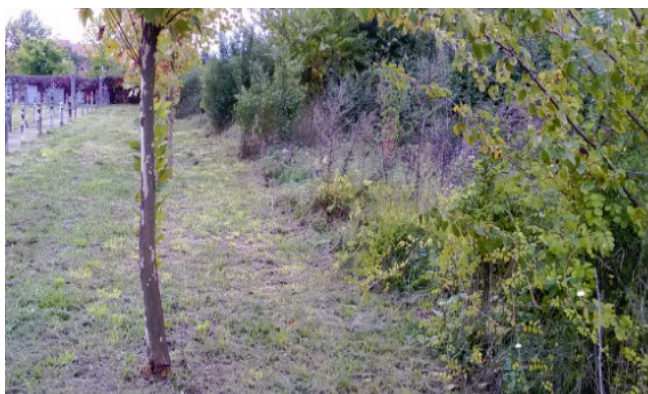
Opravená část glogonjského katolického hřbitova, pohled od silnice v roce 2015

Na uvolněné ploše jsou vytvořeny nové cestičky a vztyčeny původní náhrobní kameny.

Opravená část glogonjského katolického hřbitova v roce 2015

Našlo se i místo pro malou kapli. Opravená část ale představuje jen zlomek celkové plochy hřbitova. Hned za pokosenou plochou začíná neprostupná buš :

Pohled na porost za upravenou hřbitovní plochou.

Proniknout keři a stromky není jednoduché, nicméně hned po několika prvních metrech bylo vidět, že hřbitov není nijak zplundrovaný, zavezený nějakými nepotřebnostmi a není zničen následkem povodně na Dunaji někdy koncem 40-tých let, jak jsem byl mylně upozorněn. Hluboko v keřích doposud stojí náhrobní desky a kameny, někdy i s čitelnými popisy, zaznamenal jsem nápis na náhrobním kameni s rokem úmrtí 1909.

Takto vypadají hroby v zarostlé části hřbitova – zde vydlážděno šatovskou kostkou (!)

Zarostlá část hřbitova se nezdá být nijak jinak zasažena, než prorůstající vegetací. Hřbitov by – a to je to *překvapující odhalení* – mohl pod mohutnými keři ukrývat identifikovatelné hroby zemřelých vojáků z lazaretu ! A to samostatné hroby s popisy ! V dopise psaném sestrou Hedvikou Götzovou stojí přece následující : „*On leží na zdejší vesnickém hřbitově pochovaný ...*“ a o kousek dále : „*... bude mně milou povinností jeho hrob udržovati...*“. Tento text znamená, že zemřelé pochovávali do samostatných hrobů, nikoli hrobů hromadných. Když nic, tak alespoň skupina strohých sobě podobných stejně starých hrobů soustředěných patrně na nějaké oddělené ploše by někde v těch keřích mohla být rozpoznatelná. Jen se těmi keři nějak prodat, což ovšem vzhledem k ploše hřbitova a mohutnosti porostu je aktuálně nemožné.

Setkání s manželi Voštinarovými

Samozřejmě jsme využili příležitosti a navštívili manžele Dorela a Olivu Voštinarovy. Bylo to milé setkání a příležitost k osobnímu poděkování za pomoc při pátrání v minulých letech.

Pan Dorel nás dokonce poctil nabídkou provést zápis do čestné pamětní knihy uložené v kapli obnovené části katolického hřbitova.

Na závěr

Naše návštěva v Srbsku přinesla další výzvu – tajemství pod keři glogonjského hřbitova. Co když se tam opravdu nacházejí jednoznačně identifikovatelné vojenské hroby ? Zatím lze glogonjský hřbitov považovat za místo pravděpodobného uložení ostatků vojáků zemřelých ve válečném lazaretu. Nález vojenských hrobů by však znamenal okamžitě překlasifikovat toto místo na oficiální válečné pohřebiště ve smyslu Ženevské úmluvy z 12. srpna 1949 !

Jak ale těmi keři proniknout ? Toto rozhodně není na aktivitu jednoho entuziasty. Ale přece tam ten zdí obehnaný opuštěný hřbitov nebude zarůstat keři navěky ! Cítím, že je otázkou času, než se na místě začne něco dít. Proto jsem se s panem Dorelem Voštinarem pracujícím na glogonjském úřadě domluvil na tom, že pokud by se dozvěděl, že se s hřbitovem má něco dít, okamžitě mi dá vědět.

Nemohla by se v této věci ještě jednou angažovat naše bělehradská ambasáda, její úřad vojenského pověřence ?

Na úplný závěr

Ještě chci potvrdit, že 15.10.2015 byla hrst země z glogonjského hřbitova důstojně uložena do hrobu vdovy Hermíny Hrochové na hřbitově v Újezdě u Černé Hory...

Tomáš Vůjta